

2009D12716

31 289

Voortgezet onderwijs

Verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld d.d. ..

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mw. Van Bijsterveldt-Vliegenthart, d.d. 4 februari 2009 inzake het Inspectierapport over de vermogenspositie van besturen in het voortgezet onderwijs ultimo 2006 (Kamerstuk 31 289, nr. 51). Tevens zal bij dit schriftelijk overleg haar brief van 23 februari 2009 over het onderzoek naar de huisvesting voortgezet onderwijs (Kamerstuk 31 289, nr. 53) worden betrokken. Bij brief van ... heeft de staatssecretaris deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Griffier van de commissie,
Bosnjakovic-van Bommel

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding
2. Bevindingen in het Inspectierapport over de vermogenspositie van besturen in het voortgezet onderwijs ultimo 2006
3. Tot slot

II. Reactie van de staatssecretaris

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het onderzoek naar de vermogenspositie van besturen in het voortgezet onderwijs. Dit onderzoek ontkracht de soms gehoorde stelling dat er in het voortgezet onderwijs teveel wordt opgepot. In 2006 correspondeerde het eigen vermogen met het vanuit de financierings- en bufferfunctie benodigde eigen vermogen.

Het bevreemdt deze leden dat ondanks deze conclusie, de minister heeft besloten tot het instellen van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen (commissie Don). Welke probleemstelling ligt daaraan ten grondslag? Tijdens de behandeling van de OCW-begroting 2009 hebben deze leden ook al hun ongenoegen uitgesproken over instelling van de commissie Don. Verder vragen deze leden of en in welke mate ook de schoolbestuurorganisaties betrokken zijn bij de opzet en uitvoering van het onderzoek. Zien zij ook de noodzaak van dit onderzoek? Zo neen, waarom niet? Dat brengt deze leden bij de meer principiële vraag hoe deze leden de verantwoordelijkheidsverdeling tussen het Rijk en het bevoegd gezag moeten zien. Temeer, omdat de minister in zijn brief van 18 november 2008¹ over de instelling van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen spreekt over schatkistbankieren. Deze leden zijn principieel van oordeel dat het vermogen zelf en dus ook het beheer van het vermogen tot de zelfstandige verantwoordelijkheid behoren van het bevoegd gezag.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het onderzoek van de inspectie van het onderwijs naar de vermogenspositie van het voortgezet onderwijs en de reactie van de staatssecretaris daarop.

De leden van de SP-fractie zijn van mening dat budget dat bedoeld is voor het primaire proces daar ook aan moet worden besteed. Er moet daarom niet te veel geld op de bank blijven staan en ook moet het geld voor het primaire proces niet in gebouwen worden gestoken.

2. Bevindingen in het Inspectierapport over de vermogenspositie van besturen in het voortgezet onderwijs ultimo 2006

De omvang en de functies van het eigen vermogen

Kan de staatssecretaris verklaren waarom het totale eigen vermogen in de sector is toegenomen met € 340 miljoen ten opzichte van eerdere jaren, zo vragen de leden van de CDA-fractie. Zij missen in het onderzoek een antwoord op de vraag of de vermogens historisch verklaarbaar zijn en bijvoorbeeld afkomstig zijn van het door de schoolvereniging opgebouwde vermogen. Mag uit het feit dat er geen sprake is van een onderscheidend kenmerk voor confessionele scholen, worden geconclu-

¹ Tweede Kamer, 2008–2009, 31 700 VIII, nr. 42.

deerd dat er ook geen sprake is van relatief hoge vermogens als gevolg van historische ontwikkelingen?

Vanzelfsprekend zijn ook deze leden van oordeel dat de bekostiging doelmatig moet worden besteed en niet onnodig overschotten moeten worden gecreëerd. Een goed financieel beleid en risicomanagement kunnen een te voorzichtig uitgavenbeleid voorkomen. De vraag is wel wat de overheid doet aan een goed risicomanagement of beter gezegd verwachtingenmanagement richting schoolbesturen. Nieuw beleid kan leiden tot onzekerheid en daarmee tot het aanleggen van meer reserves. Deze leden vragen de staatssecretaris in hoeverre zij daarmee in haar beleid rekening houdt. Bijvoorbeeld door tijdig helderheid te geven over de randvoorwaarden. Wat is het oordeel van de staatssecretaris over de suggestie te komen tot een vangnet om gezamenlijke risico's op te vangen zoals dit ook bestaat in de ho- en bve-sector, zo vragen deze leden. Deze leden vinden het opvallend dat relatief kleine schoolbesturen een relatief hoog weerstandsvermogen hebben. Dat wordt verklaard door een hoger risicoprofiel. Maar kan het ook verklaard worden door een ander beleid of misschien een relatief betere bekostiging, zo vragen deze leden.

De leden van de PvdA-fractie onderkennen dat scholen wel een beperkte buffer nodig hebben om financiële risico's te kunnen opvangen, maar zij achten het niet wenselijk dat scholen geld dat zij ontvangen voor de bekostiging van onderwijs oppotten. Daarom maakten zij zich ook ernstige zorgen toen Het Onderwijsblad van de Algemene Onderwijsbond (AOB) van 16 juni 2007 berichtte over steeds meer geld dat in het voortgezet onderwijs op de plank bleef liggen. Betekenen de bevindingen van de inspectie van het onderwijs dat de situatie sinds 2007 aanzienlijk is verbeterd? Kan de staatssecretaris toelichten in hoeverre op dit moment de stelling van de AOB dat de medezeggenschapsraden vleugellam zijn en vaak niet eens mogen weten hoeveel geld er binnenkomt, nog opgaat?

De leden van de SP-fractie vinden de omvang van het beschikbare eigen vermogen van de sector, € 1,6 miljard, behoorlijk fors. Toch is de conclusie van het onderzoek van de inspectie van het onderwijs dat dit vermogen aansluit bij de omvang die nodig is om de financieringsbehoefte van de sector te dekken en de risico's op te vangen. Zijn deze risico's toegenomen sinds de invoering van de lumpsum in het voortgezet onderwijs? Hoeveel is het eigen vermogen in het voortgezet onderwijs gestegen de afgelopen tien jaar? Op welke manier ligt het eigen vermogen vast, wanneer het niet is geïnvesteerd in de inrichting van de school? Hoe is dit veranderd de afgelopen tien jaar? Wil de staatssecretaris in het vervolgonderzoek deze vragen meenemen, zo vragen deze leden.

Deze leden zijn van mening dat een goede huisvesting van scholen een voorwaarde is voor goed onderwijs. Hierbij moet ook worden gedacht aan luchtkwaliteit en geluidsoverlast. Leraar en leerling moeten zich gewaardeerd voelen. Als leraar en leerling worden weggestopt in een slecht onderhouden gebouw, komt dit het leerklimaat niet ten goede. Hoe kan het zijn dat € 560 miljoen van het eigen vermogen van het voortgezet onderwijs vastligt in gebouwen, aangezien de gemeente verantwoordelijk is voor de huisvesting van het voortgezet onderwijs? Geven gemeenten te weinig uit aan huisvesting of stellen scholen hogere eisen aan huisvesting? Wanneer gemeenten niet kunnen voldoen aan hun verplichting zorg te dragen voor goede huisvesting, waar ligt dit dan aan? Is het enkel een kwestie van tekortschietende financiering of spelen er nog meer problemen? Speelt het probleem bij gemeenten in heel Nederland of slechts in een deel van Nederland? Op hoeveel scholen voor voortgezet onderwijs is sprake van achterstallig onderhoud? Heeft de staatssecretaris al overleg gehad met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) over deze situatie? Zo ja, wat is hiervan de uitkomst, zo vragen deze leden.

Deze leden merken op dat schoolbesturen die zelf eigenaar zijn van gebouwen en schoolbesturen die bezig zijn met nieuw- of verbouw hebben een hoog financieel risicoprofiel. Hoeveel scholen zitten er in dit risicoprofiel? Hoeveel scholen hebben eigen gebouwen? Hoeveel scholen hebben eigen vermogen dat vrij besteedbaar is, zo vragen deze leden.

Het kengetal weerstandsvermogen en de signaleringsgrenzen

Met de inspectie van het onderwijs zijn de leden van de CDA-fractie van oordeel dat het kengetal weerstandsvermogen een betere indicatie geeft dan het kengetal solvabiliteit. Maar ook dan zijn deze leden van oordeel dat er geen absolute uitspraken gedaan kunnen worden over de noodzakelijke percentages. Maatwerk is nodig. In alle gevallen zullen schoolbesturen aan hun ouders, docenten en leerlingen moeten verantwoorden welke keuzes zij maken in het financieel beheer. Daarom zijn zij met de staatssecretaris van oordeel dat de transparantie en het financieel beleid van schoolbesturen, waaronder het risicomanagement, moeten worden verbeterd. Dat kan een discussie op schoolniveau over het gewenste weerstandsniveau vergemakkelijken.

Begrijpen deze leden het goed dat in dit jaar alle schoolbesturen met een weerstandsvermogen lager dan 10% en hoger dan 40% worden gezien als risico-instellingen? Welke andere financiële kengetallen of bestuurlijke aanwijzingen worden hiervoor gehanteerd? Is de staatssecretaris voornemens om een early warningsysteem te introduceren voor het onderwijs, zoals ook voor de zorg wordt ontwikkeld, zo vragen deze leden.

De kwaliteit van de verantwoording door de schoolbesturen

De leden van de CDA-fractie merken op dat in het onderzoek wordt vastgesteld dat er geen statistisch significant verband is tussen de hoogte van het weerstandsvermogen en de onderwijskwaliteit. Sluit dit aan bij de conclusies van de Commissie Onderwijstijd, zo vragen deze leden. Zij vragen ook waarom niet ook naar andere kwaliteitscriteria is gekeken, zoals de rendementcijfers. Wat is overigens het oordeel van de staatssecretaris over de conclusie dat in bijna geen enkel jaarverslag een verband wordt gelegd tussen het weerstandsvermogen en de kwaliteit van het onderwijs? Wordt door de inspectie van het onderwijs bij een zwakke school ook standaard bezien in hoeverre er niet onnodig reserves worden aangehouden die in het onderwijs geïnvesteerd zouden kunnen worden, zo vragen deze leden.

3. Tot slot

De leden van de CDA-fractie zijn verrast over het feit dat ruim een derde van het eigen vermogen vast ligt in gebouwen en terreinen. Is een reden aan te geven waarom er in 2006 veel meer uitbreidinginvesteringen zijn geweest dan in 2005? De inspectie van het onderwijs ziet de tendens dat schoolbesturen meer reserveren voor en investeren in huisvesting. Dat baart deze leden zorgen, omdat de primaire verantwoordelijkheid voor het investeren in gebouwen bij de gemeenten ligt. Die ontwikkeling bevestigt het signaal dat deze leden van veel schoolbesturen ontvangen dat gemeentebesturen een te lage vergoeding verstrekken voor een adequate huisvesting. Deze leden zijn daarom zeer benieuwd naar de uitkomsten van het gezamenlijke onderzoek van de ministeries van OC&W en BZK. Zij vragen of de schoolbestuurorganisaties daar actief bij worden betrokken en zij hopen dat het onderzoek binnen afzienbare termijn beschikbaar is.

De leden van de PvdA-fractie vragen in welke mate de scholen in staat zijn om noodzakelijke bedragen te reserveren voor investeringen in onderhoud die niet elk jaar, maar wel eens in de zoveel jaar moeten

plaatsvinden, zo vragen deze leden. De staatssecretaris wacht het onderzoek van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen over de optimale vermogenspositie van het voortgezet onderwijs af, voordat zij verdere beleidsmatige conclusies trekt. Deze leden achten het voorbarig om nu op basis van het onderzoek al te concluderen dat er geen probleem bestaat en vinden het daarom verstandig dat de staatssecretaris kiest voor een afwachtende houding.

II. Reactie van de staatssecretaris